

2

VEILIG.

Jaarboek
Korpora

SAFE. Annual
Korpora

A
U
P

KORPORA

Erfgoed
Publieke Veiligheid

Inkijkexemplaar

Veilig is de eerste en enige periodieke publicatie in Nederland over erfgoed op het gebied van de publieke veiligheid. In dit jaarboek staat de uitgebreide en toonaangevende collectie van Korpora, Erfgoed Publieke Veiligheid centraal, in bedrijf sinds 1 augustus 2022. De collectie wordt momenteel gevormd door de nationale collecties van de Nederlandse politie en brandweer, het Nederlandse Rode Kruis, de voormalige Bescherming Bevolking en erfgoed op het gebied van crisisbeheersing, rampenbestrijding, ambulancezorg en eerste hulpverlening. Korpora bezit honderdduizenden objecten vanaf de zestiende eeuw.

Veilig biedt een inkijk in deze fascinerende collectie. Iedere aflevering bevat goed leesbare, wetenschappelijk verantwoorde artikelen over de verschillende deelgebieden. Daarnaast is er aandacht voor belangrijke en bijzondere aanwinsten.

AUP.nl

9 789048 568499 >

Inkijkexemplaar

VEILIG. Jaarboek
Korpora

SAFE. Annual
Korpora

The cover features a white background with two prominent diagonal stripes. The top stripe is dark blue and contains the word 'VEILIG' in large white letters, followed by 'Jaarboek Korpora' in smaller blue letters. The bottom stripe is light blue and contains the word 'SAFE' in large white letters, followed by 'Annual Korpora' in smaller blue letters. Between these stripes, the text 'ERFGOED PUBLIEKE VEILIGHEID HERITAGE PUBLIC SAFETY' and 'NUMMER 2 NUMBER 2' is written in blue. The background is decorated with halftone patterns of dots in dark blue and light blue, arranged in diagonal bands that align with the stripes.

VEILIG

Jaarboek
Korpora

ERFGOED PUBLIEKE VEILIGHEID HERITAGE PUBLIC SAFETY
NUMMER 2 NUMBER 2

SAFE

Annual
Korpora

Inhoud

- 7 **Woord vooraf**
LUTE NIEUWERTH
- 8 **Een goed geoliede hulpverleningsorganisatie in de Koude Oorlog-periode**
Persoonlijke ervaringen met de Bescherming Bevolking (B.B.) in Zuid-Limburg
MR. JAN OTTEN
- 30 **'Galanter en eleganter dan de dikwijls lompe cavalerie'**
De brigades bereden politie van de vier grote steden in de randstad,
1897-1944
DRS. TRISTAN BROOS
- 56 **'Oude dame in ruste'**
Een Mercedes-Benz ambulance van het Nederlandse Rode Kruis
AANWINST
- 60 **Instructiemodel op schaal van het Nederlandse politiedienstpistool**
Walther P5
AANWINST
- 64 ***Un souvenir de Solferino***
Een beschrijving van een bloedige veldslag door Henry Dunant en de
oprichting van het Rode Kruis
DR. LOUIS PH. SLOOS
- 102 **'Nicht auf befreundete Personen schießen.'**
Schijndoodpistolen en -revolvers, de voorlopers van de pepperspray
DRS. JOS BREUKERS
- 140 **Boerenwagen van de Bereden Politie Amsterdam-Amstelland**
AANWINST

- 144 **Uit de brandweerverzameling van een officier van de bedrijfsbrandweer van Philips**
AANWINST
- 148 **Tegen wil en dank**
Het gebruik van ziekenauto's door het Nederlandse Rode Kruis tot en met de Eerste Wereldoorlog
DR. HANS WALDECK EN DRS. THIJS GRAS
- 168 **Politiegeschiedenis aan den lijve**
Het persoonsensemble van J. Nuytinck, stafadjutant Rijkspolitie (1918-1991)
KEES NEISINGH
generaal-majoor b.d. en oud-Bevelhebber der Koninklijke Marechaussee
- 194 **Een attila van de Haagse bereden brigade van brigadier Jan Willem Wauben**
AANWINST
- 198 **Een kwestie van geduld**
De eerste robot van het NFI voor het kraken van digitale zakagenda's
AANWINST
- 202 **De kat uit de boom kijken**
Het redden van dieren door de brandweer
DRS. ANNET RUSELER
- 236 **Ere, wie ere toekomt**
Het (burger)zieken- en gewondenvervoer door afdelingen van het Nederlandse Rode Kruis in het interbellum
DRS. THIJS GRAS EN DR. HANS WALDECK
- 260 **De hoofddeksels van de chef kraanwagen van de Haagse brandweer J.G. Meeuwisse**
AANWINST
- 264 **'Kleedjes kloppen'**
Een oude gemeentelijke politieverordening verbeeld
AANWINST
- 269 **Colofon**

Woord vooraf

Kort na de lancering van Korpora in 2022 als nationale erfgoedinstelling voor publieke veiligheid heeft ze een jaarboek in het leven geroepen. Het is de enige periodieke publicatie in Nederland op het gebied van het erfgoed van de publieke veiligheid. Zodoende wordt in- en externe auteurs een platform geboden om aan de hand van de collectie in leesbare, wetenschappelijk verantwoorde artikelen relevante onderwerpen voor het voetlicht te brengen, wat veel bijdraagt aan de kennis over het erfgoed.

Het eerste exemplaar van *Veilig. Jaarboek Erfgoed Publiek Veiligheid* nummer 1 werd 11 april 2024 in ontvangst genomen door mevrouw Susan Lammers, algemeen directeur van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, waar wij tevens voor die gelegenheid te gast waren. Na de presentatie van het eerste nummer van *Veilig* mochten wij ons verheugen in een groot aantal positieve reacties daarop.

Ook in dit tweede nummer komen weer aspecten aan bod uit de rijke historie van zowel de politie, de brandweer, de Bescherming Bevolking (B.B.) als het Nederlandse Rode Kruis.

In maar liefst acht artikelen wordt aandacht besteed aan een selectie van de belangrijkste of meest bijzondere aanwinsten van Korpora. Dergelijke aanwinsten zouden niet mogelijk zijn zonder de organisaties en particulieren die bereid zijn om historische objecten te schenken aan Korpora. We kunnen niet genoeg benadrukken hoe belangrijk dergelijke schenkingen zijn, zodat wij ervoor kunnen zorgdragen dat erfgoed op het gebied van de publieke veiligheid voor het nageslacht bewaard blijft.

De auteurs die onze collecties door middel van hun onderzoek en bijdragen tot leven wecten danken wij voor het vele werk. Samen met de kernredactie, ondersteund door verschillende medewerkers van Korpora, de redactieadviseurs en de uitgever, bezorgden zij dit tweede nummer van *Veilig*.

Bovendien doet dit ons wederom uitkijken naar de editie van volgend jaar. Natuurlijk hopen we dat dit ook voor u als lezer geldt!

Namens het bestuur,

Lute Nieuwerth, bestuursvoorzitter Korpora

Kom óók bij de BB

BESCHERMING

BEVOLKING

1 Wervingsaffiche van de Bescherming Bevolking met de kreet *Kom óók bij de BB* eind jaren vijftig.

Inv.nr. 00040740

Een goed geoliede hulpverleningsorganisatie in de Koude Oorlog-periode

Persoonlijke ervaringen met de Bescherming Bevolking (B.B.) in Zuid-Limburg

JAN OTTEN

Geboren in de schaduw van de Tweede Wereldoorlog maakte ik de periode van de Koude Oorlog, met al zijn dreigingen en avonturen, als jong persoon relatief bewust mee. Dit bewustzijn werd versterkt doordat mijn vader als oud KNIL-militair al vrij vroeg een functie bij de Bescherming Bevolking (B.B.) aanvaardde, waardoor ik frequent een kijkje kon nemen bij deze instelling. Deze ervaringen en het bewust beleven van de tijd waarin de B.B. als een onmisbare calamiteitenorganisatie opereerde, leken mij interessant en relevant om te delen.

9

Na de Tweede Wereldoorlog

De jaren vijftig. Nederland zat midden in de wederopbouw. Er was een enorm tekort aan woningen en complete gezinnen, kinderen ooms en tantes woonden samen in voormalige strandbunkers, schuren en stallen of in de kleine bovenwoning van opa's en oma's. De nazi's waren verdreven en Nederlands-Indië bestond niet meer. Duizenden Nederlands-Indische mensen stroomden tot ver in de jaren vijftig Nederland binnen en likten hun wonden, daarbij vaak vreemd aangekeken door de autochtone bevolking. Mijn familie kwam in dezelfde stroom mee uit het prachtige land waar mijn vader Jos Otten, geboren in Houthem Sint Gerlach in 1908, ruim twintig jaar in het koloniale leger diende, om vervolgens als ambteloos burger op de kade in de Amsterdamse haven te worden achtergelaten.¹ In diezelfde periode ontstond een enorme run op atoomwapens, de wapenwedloop tijdens de Koude Oorlog.

Veilig. Jaarboek Korpora, Erfgoed Publieke Veiligheid, 2 / Safe. Annual of Korpora, Heritage Public Safety, 2, 8-29. DOI 10.5117/9789048568499_OTTEN

¹ De soevereiniteitsoverdracht aan de Republiek Indonesia in december 1949 betekende tevens de opheffing van het koloniale leger (KNIL). Op 26 juli 1950 om 00.00 uur, na 120 jaar te hebben bestaan, viel door middel van het Koninklijk besluit nr. 309 van 1950 officieel het doek voor het Koninklijk Nederlands-Indisch Leger. Bij het opheffen van het KNIL had mijn vader de rang van luitenant.